сирої шинки, що робить текст більш стилістично забарвленим і при цьому не спотворює зміст оригіналу.

“I have a feeling ***a lazy-cow me*** would welcome it, would forget what I once wanted to do, and I would just become a Great Female Cabbage.” / «Відчуваю, що ***лінива частина мого єства*** була б цьому навіть рада, забула б про те, що я хотіла робити від самого початку, і я перетворюся на таку собі Велику Капустину.»

Г. Яновська перекладає епітет “lazy-cow”, як «лінива частина мого єства», скориставшись вилученням. Можливо це зроблено з розрахунку згладити оригінальне вираження, але ми дотримуємося тієї думки, що подібне згладжування порушує емоційний посил і стилістику оригіналу.

Отже, переклад епітетів вважається досить складною справою, тому що перед перекладачем постає два складних завдання: максимально передати зміст оригіналу тексту, не змінюючи сенс речення, і адаптувати оригінал для читачів так, щоб він не втратив своєї емоційної забарвленості.

Список використаних джерел:

1. Коптілов В.В. Першотвір і переклад. / В.В. Коптілов. – К.: Дніпро, 1972. – 215 с.
2. Веселовский А.Н. Из истории эпитета // Историческая поэтика. – М.: Высш. школа, 1989. – С. 59-75.
3. Miram G. Translation algorithms: introduction to translation formalization. – K.: ТВІМ ІНТЕР, 1998. – 176 с.

Гудима А.О.
кандидат філологічних наук, асистент,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ІМПЕРСЬКІ ПОРЯДКИ ОЧИМА Т. ШЕВЧЕНКА

Т. Шевченку випало жити в час, коли особливо відчутними були наслідки усієї декількастолітньої русифікаторської політики в Україні, спрямованої на знищення українців як нації. Зруйновані системні зв’язки всередині народу: носіями власне української самосвідомості залишається саме селянство, вища верства у переважній більшості втрачає зв’язок зі своїм народом, стаючи частиною імперії, переходячи до неї на службу.

Українська мова усувається навіть зі шкіл, саме її існування заперечується. У галузі літератури нав’язується думка про доцільність послуговуватися мовою російською як загальною для всіх підлеглих народів літературною мовою.

Знищується історична пам’ять, створюється імперська версія історії, насаджуються імперські деструктивні для національної свідомості міфи про Переяславську раду.

На тлі своєї доби Т. Шевченко як національно довершена особистість (Є. Маланюк), свідомий своєї національної гідності, сприймається як феномен. А його позиція щодо буття мови і народу, так доступно виявлена в передмові до ненадрукованого «Кобзаря» 1847 р., була проривом національної думки: «А на москалів не вважайте, нехай вони собі пишуть по-своєму, а ми по-своєму. У їх народ і слово, і у нас народ і слово» [4, с. 208].

В. Скуратівський у своїй статті про Т. Шевченка в контексті світової літератури звертає увагу на те, що панівна культура має владу поглинати, підпорядковувати собі плебейську культуру, а з тих її творців, що попередньо були формально кріпаками/рабами з унікальною обдарованістю, робити «дудку для різних ідеологічних оркестрів, що ними керували імперські та федеральні капельмейстери» [1]. Шевченкове національне самостояння, що при тому виявлялося надзвичайно органічно, говорить В. Скуратівський, є безприкладне в історії культури.

Шевченкове неприйняття російської імперської системи як втілення суспільного зла пронизує і його життя, і творчість. Насамперед вражає його винятковий опір імперії, що перетворювала людей на бездумних автоматів, в період заслання. Маючи змогу полегшити собі долю і піднятись у ранзі, набувши певних військових навиків, але в такий спосіб стати частиною імперської військової машини, Т. Шевченко повністю нехтує цим, а натомість зберігає своє моральне достоїнство.

Від початку своєї творчості Т. Шевченко опонує імперії, розвиваючи тему української історії, являючи іншу модель державного ладу – Гетьманщину, оточену ціннісними характеристиками свободи та слави. (Інше питання, що згодом його історична візія ускладнюється). Такий антиімперський зміст уже надрукованих творів жандарми зрозуміли в ході дослідження вини Т. Шевченка у справі Кирило-Мефодіївського товариства. Саме слово «Гетьманщина» визнається крамольним. Тема української історії в поета як необхідного знання минулого завжди служить національному **осв**ідомленню (пробудженню свідомості) українців, що, авжеж, стає на прю з імперськими колонізаторськими планами.

Врешті, тема України, історії України, образи національних героїв як націотворчі опонують імперії. Відповідний зміст зрозуміли і жандарми, не тільки знайомлячись із поезією рукописної збірки «Три літа», але й перечитуючи вже надруковане.

З другого боку, Т. Шевченко в низці творів викриває власне російську імперську систему: це насамперед «комедія» «Сон» («У всякого своя доля») (1844) та поема «Кавказ» (1845). Ці поеми, наголошує І. Франко у присвяченій їхньому розгляду студії, є оскарженням царства темряви, російського царства, одна – зі становища українства, друга – зі становища загальнолюдського.

Первісний рай, помічає Т. Шевченко, після знайомства з імперією, наповнюється людськими стражданнями та несправедливістю:

у «Сні» («У всякого своя доля»):

«І все то те, вся країна / Повита красою…» – «Хіба ти не бачиш, / Хіба ти не чуєш людського плачу?..» [3, с. 267, рядки 107–108, с. 268, рядки 121–122 і далі];

у «Кавказі»:

«За горами гори, хмарою повиті» – «Засіяні горем, кровію политі» [3, с. 344, рядки 38–39 і далі].

Понад це: усі ці страждання і кривди супроводжуються мовчанням скривджених у їхній покірності, над цим справжнім життям на просторах імперії панує суцільна німота: «Кругом неправда і неволя, / Народ катований мовчить» [3, с. 289]; «Від молдованина до фіна на всіх язиках все мовчить» [3, с. 345], – і порушити її мав відвагу Т. Шевченко, вболіваючи за власний поневолений, пригнічуваний український народ та бачачи уражених «імперським вірусом» землячків та, з іншого боку, підтримуючи у їхній жертовній правій боротьбі кавказьких горців.

Уся влада в Російській імперії зосереджувалася в руках імператора, що втілював увесь титульний – російський народ, у тому числі влада над свободою думки, над літературою, історією літератури, над правдою «про революції, повстання, конституційні рухи, інші опозиції до влади» [5, с. 306]. У випадку Т. Шевченка особиста царева заборона писати і малювати на додачу до заслання яскраво демонструє посягання на те, щоб не тільки вирішувати долю людини, але й контролювати людське життя. Окрім того, після викриття Кирило-Мефодіївського товариства вилучаються з продажу вже надруковані твори Т. Шевченка, М. Костомарова, П. Куліша, їхні портрети; більше того – і твори Т. Шевченка із приватних бібліотек за умови виявлення доручено вилучати, але так щоб не робити довкола цього зайвого галасу. Посилювалася і до того жорстка цензура. Тотальність контролю друзі Т. Шевченка відчули після заборони на листування з Т. Шевченком у період заслання (В. Рєпніна, А. Лизогуб, висловленої особисто шефом жандармів графом Орловим).

Розуміючи сваволю царя, поет змалював її у знаменитій сцені «генерального мордобитія» поеми «Сон» («У всякого своя доля»), висміявши «пануючу за царя Николая систему, при якій царська воля та брутальна сила були всім, а людське чуття та справедливість уважалися нічим» [2, с. 73]. З іншого боку, Т. Шевченко збагнув примарність всевладності царя, сила якого «в його рабах і знаряддях», «в тих путах, що сковують їх одних із другими» [2, с. 77].

Якою ж є імперія в очах Т. Шевченка? Носієм неволі цілим народам і кожній людині зокрема: у вигляді кріпацтва для найбільш пригнічених прошарків та у вигляді лакейства і самоприниження для привілейованих станів. Кожна неволя деморалізує: «не тільки… пригнетених, але також, і то навіть у далеко більшій мірі… гнобителів» [2, с. 69]. Імперія не може викликати почуття любові, продукуючи утилітарне до себе ставлення та породжуючи почуття страху перед своєю силою. Вона жорстоко карає тих, хто має сміливість піднятися на боротьбу за свободу; несе руйнацію у світ, у

людські стосунки, у внутрішній світ людини. Імперія зазіхає на Богом дане право кожного народу влаштовувати своє життя. Імперія, наголошує Т. Шевченко, є носієм неправди. Він показує, наскільки далекими є істинна людинолюбна суть православ'я і офіційне православ'я, одна з чільних підвалин імперії, що спотворило Христову заповідь любові, більше того – освячувало вбивства, ґвалтування, мародерства, винищення цілих народів під прикриттям цивілізаційної місії на Кавказі. Як глибоко віруючий християнин і представник поневоленого українського народу, свідомий русифікаторської ролі російської церкви в Україні, Т. Шевченко вже на іншому ґрунті в поемі «Кавказ» викриває облудність російської церкви – речника не Бога, а імперії: «Просвітились! та ще й хочем / Других просвітити… / Все покажем! тілько дайте / Себе в руки взяти. / Як і тюрми муровати, / Кайдани кувати, / Як і носить!.. / тілько дайте / Свої сині гори / Остатнії… бо вже взяли / І поле, і море» [3, с. 346].

В імперському літературному дискурсі українській літературі до появи Т. Шевченка відводилася роль розважальної, потішної, колоритної своїми традиціями, людськими типами, ба навіть козацькою минувшиною в плані екзотизму теми, але аж ніяк не інтелектуальної, історіософської, політичної.

Демократичний світогляд Т. Шевченка гостро опонував імперським порядкам. А повернувшись із заслання, Т. Шевченко стає втіленням борця, навіть мученика за свободу, а його поетичне слово набуває особливого сакрального значення не лише для для українців, хоча в першу чергу для нас.

Список використаних джерел:

1. Скуратівський В. Шевченко в контексті світової літератури / [Електронний ресурс] http://chtyvo.org.ua/authors/Skurativskyi_Vadym/Shevchenko_v_konteksti_svitovoi_literatury/
2. Франко І. Темне царство // Франко І. Шевченкознавчі студії. – Л., 2005. – С. 56–77.
3. Шевченко Т. Г. Зібрання творів: У 12 т. / Редкол. М. Г. Жулинський (голова) та ін.– Т. 1: Поезія 1837 – 1847. – К., 2001. – 784 с.: портр.
4. Шевченко Т. Г. Зібрання творів: У 12 т. / Редкол. М. Г. Жулинський (голова) та ін.– Т. 5. – К., 2001. – 496 с.: портр.
5. Эйдельман Н. Я. Герцен против самодержавия: Секретная полит. История России XVIII – XIX вв. И Вольная печать. – М., 1984. – 317 с.